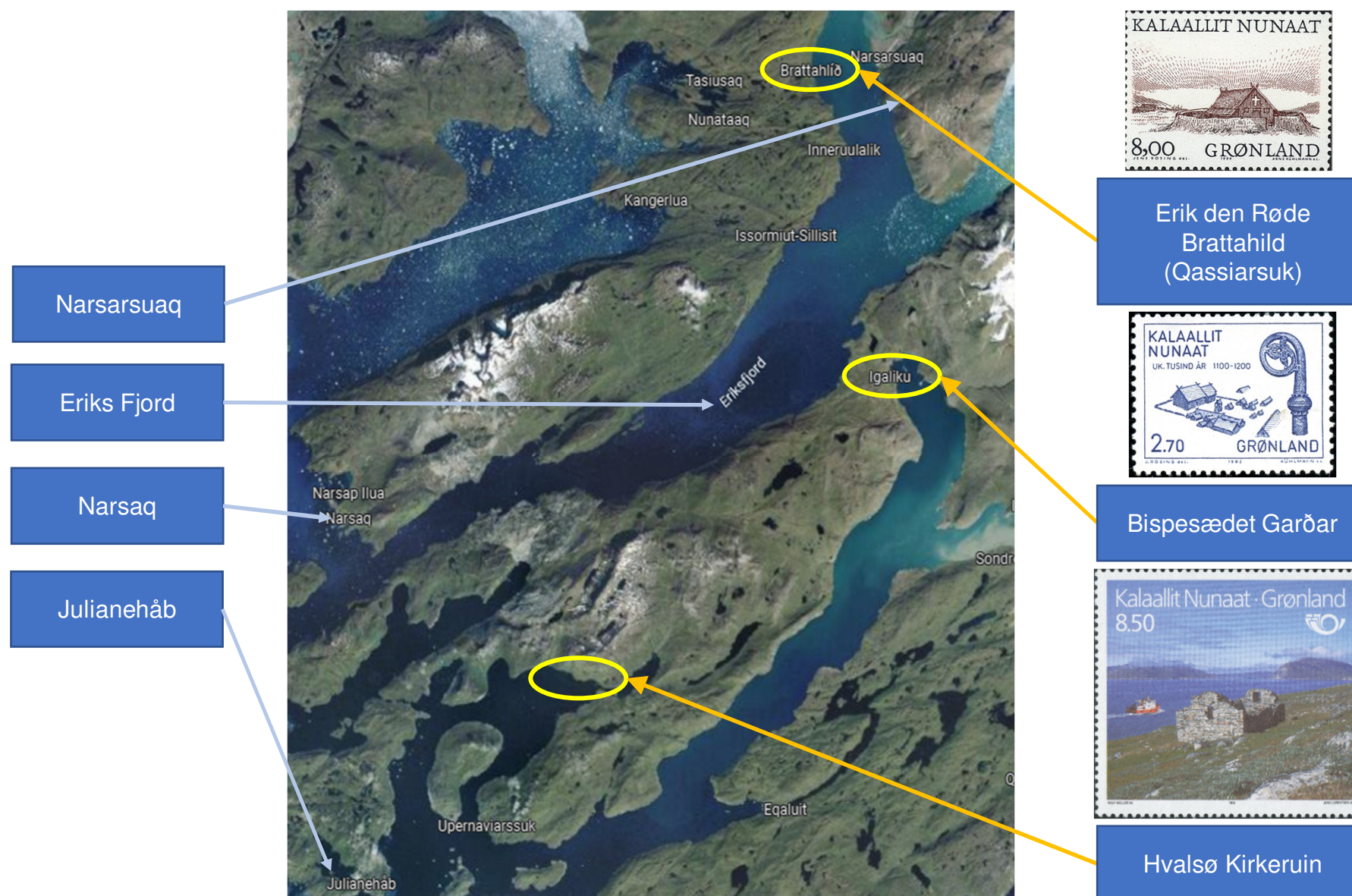

Eiríkur Þorvaldsson

Erik den Røde

Grundlaget for samlingen

Erik den Røde samlingen er opstået i forbindelse med studie af nordboerne i Grønland sammen med mine drenge år, hvor jeg har besøgt de forskellige bopladser og enkelte gange har leget i ruinerne.

Formål

Udstillingssamlingen mål er at præsentere historien om nordboerne tilstedeværelse i Grønland i artikelform med tilføjet frimærker med motiv der viser de omhandlende stedet.

Hvordan samlingen er sammensat

Samlingen er opbygget som en fortælling (artikel), tilsat objekter der viser de enkelte geografiske steder. Der er bevist udeladt frimærker fra lande som ikke har tilknytning til nordboerne. Målet har derfor været fortællingen og dermed berige beskueren med ekstra oplysninger.

Hvilke baggrundsmaterialer og kilder der er anvendt

Udover egen interesse fra mine år i Grønland og dermed kendskab til mange af lokalliterne er, der anvendt et omfattende materiale i form af egne kuverter, postkort, adressekort med mere fra eget arkiv samlet gennem alle årene. Under opsætningen af samlingen, er anvendt forskellige kilder via Internettet og litteratur.

Satellitfoto med placering af nuværende byer og lokaliteterne der var en del af Vesterbygd

År 985 sejlede Erik til Grønland

Erik den Røde

Eiríkur Þorvaldsson

Han blev kaldt rød af en simpel grund; han var rødhåret. Eiríkur den Røde levede i anden halvdel af det tiende århundrede og omkring 980 sejlede han til et land mod nordvest fra Island, slog sig ned der og kaldte det Grønland. Eiríkur havde tre sønner med sin kone Þjóðhildi, Leif, Þorvald og Þorstein.

Erik den Røde (født ca. 950 på Jæderen i Vestlandet, død ca. 1003 på Grønland) var en vikingehøvding, der blev leder af nordboerne på Grønland.

Erik Torvaldson af Øksne-Torers slægten (kaldet **Erik den Røde**). På islandsk kaldtes han: "**Eiríkur rauði Þorvaldsson**" og på norsk: "**Eirik Raude**".

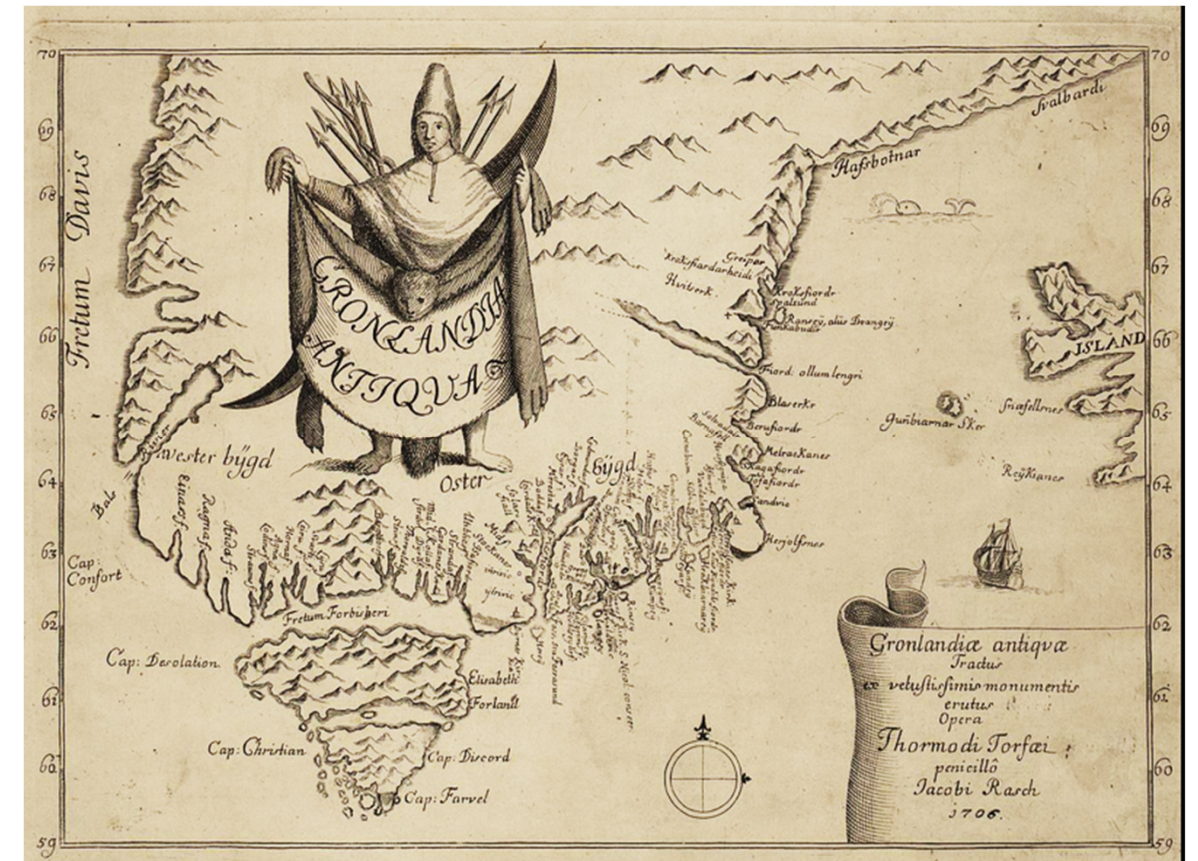
Nordboer i Grønland boede to steder på Grønlands vestkyst, kaldet Eystribyggð og Vestribyggð. Eystribyggð var mere befolket og Eiríkur boede der, på Brattahlíð i Eiríksfjörður. Den fjord hedder nu Tunugdliarfik (Eriks den Rødes Fjord). På begge disse lokaliteter blev der fundet spor af nordiske bopladser.

Leif Erikson

Vikingkortet med deres geografiske viden. Kortet er fra de Islandske sagaer

1706 Þormóðar Torfasons Grønlandskort, et af talrige kort fra det 17. og 18. århundrede, med Gunnbjarnarsker midtvejs mellem Island og Grønland. På kortet er vist stednavne fra Eystribyggð på østkysten.

Vikingskib 1976

Europamærke 1992

Vikingskib 1982

Tre frimærker udgivet af Danmark, Færøerne og Grønland

Vikingkortet med deres geografiske viden. Kortet er fra de Islandske sagaer

Canada

U.S Post

U.S Post

Island

Island

Island

Island

Erik den Røde

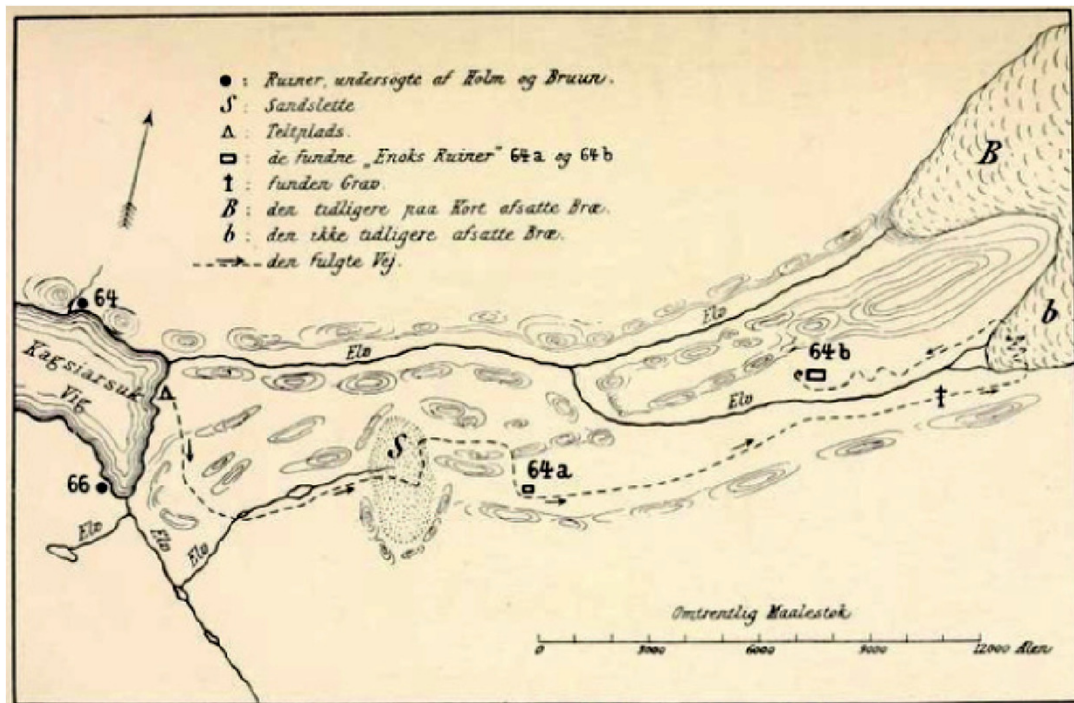
Erik den Røde grundlagde to bygder, Østerbygd og Vestbygd. Erik byggede sin gård Brattahild i Østerbygd.

På frimærkerne ser vi fra venstre mod højre en vikingebåd, en mand med akut tiltrængt drivtømmer, en pilespids og mønter samt Tjodhildes kirke, Eriks hustru.

Grundmurene til denne kirke kan stadig ses i dag. I løbet af det 9. århundrede vandt missionærer konvertitter i Nordeuropa, men Erik den Røde forblev tro mod sine nordlige guder hele sit liv. Imidlertid blev hans kone og børn kristne. De havde endda en biskop under vikingekolonien guldalder på Grønland.

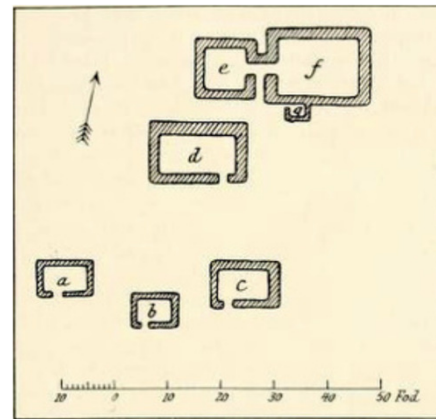
Der kom flere tilflyttere, og snart var befolkningen nået op på 3000 mennesker

De drev livlig handel med Island og Europa: Pelse og hvalrostænder i bytte for korn, jern og salt. Grønlands klima var ikke egnet til at dyrke korn. I 1002 led kolonien en stor epidemi. Sygdommen krævede mange menneskeliv, Erik den Røde var blandt dem i 1003.

Østerbygd (Brattahlíð)

Kort tegnet af Erik Jespersen i 1911, her er indtegnet ruiner og fundet grav. Herunder ses bygningerne for 64a.

Fire grønlandske frimærker udgivet i 1999

Bostederne

Østerbygd (Eystribyggð): Østerbygd var den største bosættelse i Grønland i vikingetiden og var beliggende på østkysten af Grønland. Bosættelsen blev grundlagt omkring år 985 af Erik den Røde, og den omfattede omkring 400 gårde.

Vestbygd (Vestribyggð): Vestbygd var den næststørste bosættelse i Grønland og var beliggende på vestkysten af Grønland. Bosættelsen blev også grundlagt omkring år 985 af Erik den Røde og omfattede omkring 150 gårde.

Østerbygd (Brattahlíð): Østerbygd var den tredjestørste bosættelse i Grønland og var beliggende i det sydlige Grønland nær dagens by Qassiarsuk. Bosættelsen blev grundlagt af Erik den Røde og omfattede omkring 100 gårde.

Vikingebosættelserne i Grønland var en serie af bosættelser, der blev grundlagt af nordiske vikinger i slutningen af det 10. århundrede. De to største bosættelser var Østerbygd og Vestbygd, beliggende på henholdsvis øst- og vestkysten af Grønland. Disse bosættelser var grundlagt af Erik den Røde og var hjemsted for flere hundrede mennesker, der levede af landbrug, fiskeri og jagt.

En anden vigtig bosættelse var Brattahlíð, beliggende i det sydlige Grønland nær dagens by Qassiarsuk. Brattahlíð var grundlagt af Erik den Røde og var hjemsted for omkring 100 mennesker. Den var kendt for sin kirke og var også et vigtigt handelscentrum.

Disse bosættelser blev opgivet omkring midten af 1400-tallet på grund af en række faktorer, herunder klimaændringer, økonomiske udfordringer og konflikter med inuitterne.

Den første kirke som Erik den Rødes hustru Þórhildur (Thjodhildur) opførte

Genopført af Þórhildur Kirke i Brattahlíð

1999 frimærke med Þórhildur Kirke i Brattahlíð. Tegnet af Jens Rosing. Forstørret gengivelse.

Tøvemursresterne af Þórhildur Kirke i Brattahlíð
Den første kristne kirke på den vestlige halvkugle

Brattahlíð eller Brattahlid (f. Jorundsdottir) var Erik den Rødes gård ved Eriksfjorden i Sydvestgrønland. Gården menes at have ligget i den nuværende grønlandske bygd Qassiarsuk.

Ifølge **Grønlendinga saga** og Eiríks saga rauða slog Erik den Røde sig omkring 985 ned i Sydvestgrønland og etablerede sin gård Brattahlíð i den sydlige af de to grønlandske bygder, Østerbygden. Brattahlíðs.

Beliggenheden har blandt nordboarkæologer alment været anerkendt som den nuværende bygd Qassiarsuk, siden den islandske filolog Finnur Jónsson i 1898 udgav artiklen "Grønlands gamle Topografi efter Kilderne" i Meddelelser om Grønland. Imidlertid er den præcise beliggenhed af nordbogårdene i Grønland endnu omdiskuteret, idet den norrøne bosættelse ophørte i midten af 1400-tallet, og der således ikke er en norrøn stednavne-kontinuitet i landet.

Thjodhildurs kirke i Brattahlíð

I år 2000 gennemførtes i anledning af 1000 års festlighederne en genopbygning af den såkaldte Thodhildurs kirke i Brattahlíð.

Legenden

Ifølge sagalitteraturen og historiske kilder foretog Erik den Rødes hustru **Þórhildur** (Thjodhildur) **en rejse til Rom** i midten af det 11. århundrede. Þórhildur var en kristen kvinde, og hun var bekymret for sin egen sjæl og for sjælene af de mennesker, der boede i Grønland.

Ifølge sagnet bad Þórhildur sin mand, Erik den Røde, om tilladelse til at rejse til Rom og besøge paven for at bede om hans velsignelse og for at bede om missionærer til Grønland. Erik den Røde gav sin tilladelse, og Þórhildur rejste til Rom sammen med sin søn Leif Erikson.

Det er ikke klart, om denne rejse faktisk fandt sted, da der er meget få historiske kilder, der bekræfter den.

Det er også muligt, at nogle af detaljerne i sagnet er overdrevne eller rent faktisk er opfundet.

Sagalitteraturen og sagnet om Þórhildurs rejse til Rom har haft en betydelig indflydelse på Grønlands historie og på den grønlandske identitet og selvforståelse.

Margrethe Alexandrine Þórhildur Ingrid. 2011 Dagligmærke.

Hvalsø Kirke

Nordbokirke fortæller usædvanlig historie

Arkitekturhistoriker fandt stenbyggekunst af høj kvalitet i 1300-talskirke på Grønland. Hvalsø Fjords Kirke er det bedst bevarede vidnesbyrd om nordboernes stenbyggeri. Derfor vakte 1300-talskirken fra den tidligere Østerbygd i Sydgrønland interesse allerede hos præsten Hans Egede i 1721 og er siden undersøgt talrige gange.

I sommeren 2015 var historikeren for arkitektur Thomas Bertelsen fra Danmarks Kirker, Nationalmuseet i København deroppe som fortæller.

"Kirken ved Hvalsø Fjord overraskede mig med den enestående bevaringsgrad og den høje kvalitet af stenbyggeriet.

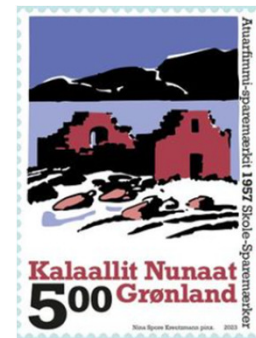
Hvalseyjarfjord kirke (også Hvalsø Kirke) er ruinen af en gammel nordbokirke, som ligger ved den forladte boplads Thjodhildarstadir ved Hvalseyjarfjorden (Qaqortukuloq), ikke langt fra Qaqortoq (Julianehåb), som er Sydgrønlands største by.

Hvalseyjarfjord kirke

En detalje i arkitekturen daterer den til at være opført meget tæt på år 1300. Den ligger i det område, som Erik den Røde gav navnet Austurbygd (Østerbygden), da vikingerne etablerede sig på Grønland ca. år 985.

Trods 700 års vejrlig står den stort set intakt. Det vidner om et særdeles solidt byggeri og det til trods for, at alle stenene er af forskellig form og størrelse. Så byggefolkene bag den her kirke har virkelig vidst, hvad de gjorde," fortæller Thomas Bertelsen.

"Hvalsø Fjords Kirke står med meterhøje mure, sirligt opbyggede vindues- og dørpartier og mangler kun taget. Der er ikke fundet spor af en ældre kirke under den, men den kan trods dette have haft mere ydmyge forgængere.

Hvalsø Kirke

I Flatøbogen, som er nedskrevet ca. 1390 på Island står Hvalseyjarfjord kirke opført som nr. 11 af 12 kirker i Østerbygden. Kirken menes at have været benyttet til hen mod slutningen af 1400-tallet. Kirkeruinen er den bedst bevarede bygning fra nordboerperioden, og den er særdeles godt bygget af kvadersten, hvilket er grunden til, at der endnu er noget bevaret."

Kirkens ydre mål er 16 x 8 meter.

Bispesædet Garðar

KOPI af Luftpostbrev sendt fra bygden Igaliko nord for Julianehåb, sendt 18. august 1969 til København. Afsender er Annesofie Egede, Igaliko, Pr. Julianehåb, Grønland

Luftfoto af bispesædet i Garðar

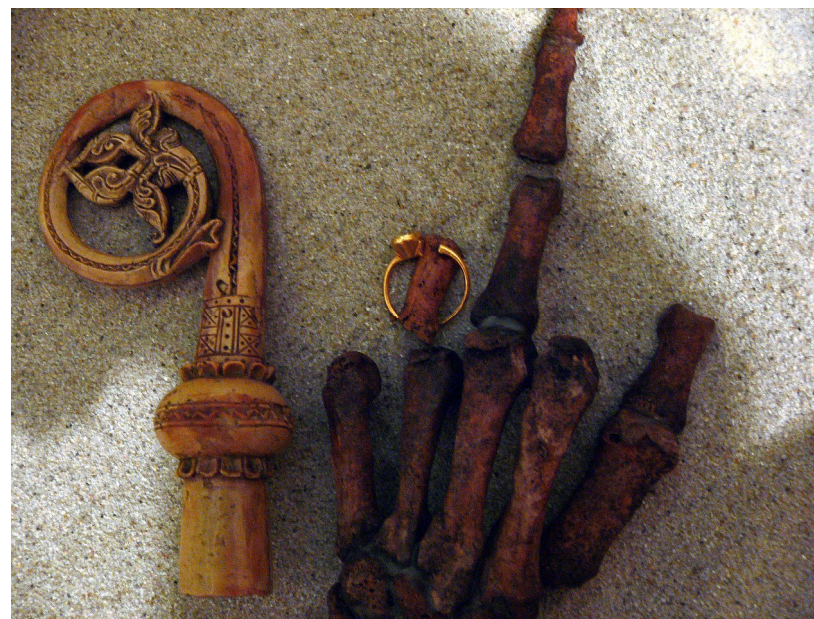

Igaliko / Igaliku er en mindre bygd i Sydgrønland, beliggende ved bunden af Igaliku-fjorden ca. 34 km nordøst for Narsaq. Bygden hører til Narsaq Kommune. Nordboerne kaldte stedet for Garðar, og det var her de havde deres bispesæde. Igaliku blev grundlagt i 1782 af nordmanden Anders Olsen og hans hustru, grønlænderen Tuperna.

Ses på indbyggertallet i Igaliku

1951: 140
1955: 125
1965: 96
1975: 71
1999: 37

Så antallet af breve der er sendt fra bygden må antages at være ganske sparsomt - måske få styk om ugen.

Fund under udgravningen af bispesædet i Garðar, det øverste af bispestaven og en bispeguldring
Garðar hedder i dag Igaliku

Resterne fra Bispesædet i Garðar – i dag Igaliku

Bispestav og -ring fundet i Garðar.

Selvom stenene fra nordboernes bygninger i stort omfang er genbrugt til huse og veje i Igaliku, er ruinerne endnu meget omfattende. Garðar, der egentlig betyder "Gårde" eller "Gårdene", har tydeligvis været en relativt stor bebyggelse med Garðar Domkirke, boliger, stalde, lader, folde, pakhuse, indhegninger, et vandingssystem, kilde og diverse mindre huse. Nordboernes største stalde er fundet her – med plads til over 100 køer.

I et lille siderum ved kirkens kor har man fundet resterne af en af Garðars bisper; han var begravet med sin bispestav og -ring.

De mest markante ruinrester er en kombineret stald og lade samt den såkaldte Tiendelade. Desuden er også ruinen af et pakhús nær havnen samt på en lille ø i fjorden ligger en ret stor ruin af et pakhús.

Drikkevandskilden ligger stort set, som den må have set ud i nordboernes tid, og den fungerer endnu i dag som bygdens vigtigste vandforsyning.

Leif Eriksson

Leif Eriksson – Leif den Lykkelige

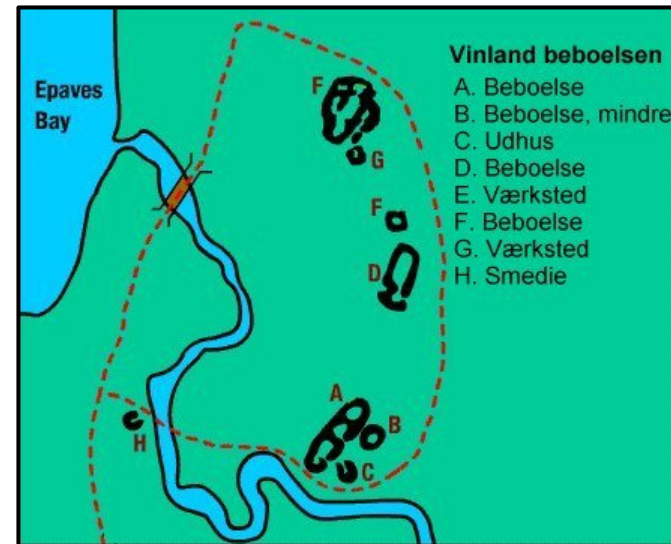
Erik den Røde fik fire børn. Hans anden søn Leif Eriksson blev født omkring 970. Hans død gives ca. 1020. Han var sandsynligvis den første europæer, der trådte på nordamerikansk jord. Der er rapporter om, at ukendte islændinge allerede havde nået Nordamerika i 985.

Grønlands saga krediterer også Bjarni Herjolfsson som opdager af det amerikanske kontinent. Han havde til hensigt at sejle fra Island til Grønland, men storme blæste ham ud af kurs, angiveligt i 986. Bjarni Herlufsson siges at have observeret flade kyster med små bakker og endeløse skove uden is og gletsjere.

Beboelsen består af 3 komplekser, hvert bestående af et beboelseshus og et værksted. Husene har en størrelse på ca. 4 x 3.5 meter. Smedene i husene A, B og C. Jern blev udvundet af myremalm i hus B [eskimoer og indianere havde ikke kendskab til jernudvinding]. D kompleks beboelse hus. I F-G komplekset blev der udført reparation af skibe, og arkæologerne fandt mange nagler, som var blevet udskiftet.

Ved smedjen H, som ligger på den anden side af bækken, blev fundet slagter og små jernfragmenter. I den nordlige ende fandt man i en skråning en grube, som var 70 cm dyb, 2.3 m lang og 1.1 m bred. På bunden af gruberne fandt man sod og trækul samt et stort antal strandsten, der tydeligt havde ligget i ilden. Sådanne kogegruber var også kendt fra Grønland. En kulstof 14-datering af ildstedet angav år 1030 +/- 70 år.

Leif Erikssons beboelse i Vinland

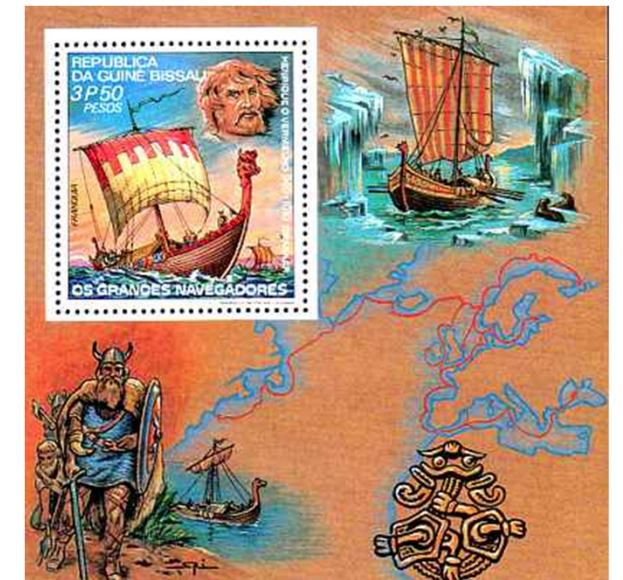

Leif Erikssons landgang i Nordamerika i år 1000 (eller 1001) er rapporteret af Adam af Bremen i et manuskript skrevet i 1076, som anses for troværdigt af mange forskere. Der er også en mulig grund til, at Leif vil finde dette land: Han siges at have købt Bjarnas skib, for derefter at sejle på sydvestlig kurs med 36 mand.

Hans far Erik den Røde havde til hensigt at følge ham, men så faldt han fra en hest og gjorde ondt i benet. Da han betragtede dette som et dårligt varsel, blev han hjemme. Først nåede Leif Labrador, som han kaldte "stoneland". Dernæst kom han til Newfoundland og kaldte det "skovland".

Leif Erikssons rute til Vinland
Den røde prik angiver bopladsen

Vikingebopladsen L'Anse aux Meadows

Inden de begyndte at undersøge New Foundland, havde Ingstads udforsket kystområderne langs New England og Nova Scotia til fods, fra båd og fra fly. Endelig kom de til en plet, som på et kort fra 1670 var angivet som "Promontorium Windlandiae. Det blev hurtigt klar for Ingstad, at der var tale om resterne af gammel nordisk beboelse. I årene 1961-1968 gennemførtes internationale arkæologiske ekspeditioner til L'Anse aux Meadows med deltagelse af norske, islandske og canadiske videnskabsmænd. Disse ekspeditioner resulterede i fund af otte huse samt resterne af et niende hus. Der er fundet 3 lag i beboelsen, hvoraf det nederste stammer fra en vikingetidsbeboelse. Størsteparten af fundene, ca. 2.000 objekter - er rester fra træ, som er blevet bearbejdet med jernværktøj. I de islandske sagaer skrives, at man bragte træ og planker med tilbage til Grønland.